

КЛЮЧОВІ ЗАГРОЗИ Й ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ

Козьма Василь Васильович

*доктор політичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник НОЦ
Національної академії СБУ
м. Київ, Україна*

За місяць до повномасштабного російського вторгнення на територію України в ООН назвали п'ять головних загроз які очікують людство у 2022 році. Про них розповів генеральний секретар Організації Об'єднаних націй Антоніу Гутерріш. «Пандемія коронавірусу, кліматична криза, стан світової фінансової системи, інтернет-беззаконня і загрози миру й безпеці – це найбільші виклики, що стоять перед світом прямо зараз», – заявив Гутерріш на Генеральній Асамблеї ООН в Нью-Йорку. За його словами, світ не може ігнорувати ці проблеми та вирішувати їх потрібно буде об'єднавшись¹.

Цікаво, що з вищепереліченого вдалося подолати, вирішити, зменшити за минулий рік і які виклики залишаються актуальними у 2023 році? Беручи до уваги різноманітні міжнародні дослідження, звіти провідних світових аналітичних центрів, неурядових організацій і міжнародних організацій, таких як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), щодо їхніх прогнозів на поточний рік ми бачимо п'ять основних ризиків, які будуть становити загрозу для світу у 2023 році: перший – диверсифікація геополітичних ризиків і загроз глобального екстремізму; другий ризик – це ризик поглиблення політичної поляризації та збільшення кількості соціальних заворушень; по-третє, це зростання кіберзлочинності та ризик збою глобальної кібермережі; четвертий ризик – це операційні ризики та ризик поглиблення світової енергетичної кризи; п'ятий і останній ризик – кліматичні проблеми².

Отже, у порівнянні з минулим роком, акцент змістився на безпекову складову і значну роль у цьому відіграє розв'язана Російською Федерацією агресивна війна проти України. Як би це саркастично не звучало, але не було б щастя так нещастя допомогло. З початком повномасштабної російсько-української війни одна

¹ В ООН назвали п'ять загроз для світу в 2022 році. (б. д.). Новини України – останні новини України сьогодні – УНІАН. <https://www.unian.ua/world/v-oon-nazvali-p-yat-zagroz-dlya-svitu-v-2022-roci-novini-svitu-11679871.html>

² Alkin, K. (2022, 26 грудня). 5 main global risks for 2023 | Column. Daily Sabah. <https://www.dailysabah.com/opinion/columns/5-main-global-risks-for-2023>

проблема була таки вирішена, – вдалося подолати пандемію коронавірусу. Можемо поставити галочку. А якщо серйозно, то вторгнення Росії до України стало найбільшим викликом для міжнародного порядку. З часів Другої світової війни світ не стикався з подібним цивілізаційним зіткненням. Перед цією загрозою всі інші загрози відійшли на задній план, ба більше «широкомасштабна військова агресія «братської» країни на Україну докорінно трансформувала світову політичну, економічну, безпекову, гуманітарну карту, розділила світову історію на «до» та «після», підняла питання війни і миру на новий рівень самовизначення людської цивілізації»³.

Виступаючи на саміті великої 20 міністр закордонних справ України наголосив: «Російський імперіалізм та агресія підривають усю архітектуру глобальної безпеки, економічної стабільності та торгівлі; вони провокують одну з найжорстокіших продовольчих та енергетичних криз у новітній історії»⁴.

Ми цілком поділяємо думку, що геополітичні та економічні наслідки цієї війни становлять серйозну загрозу не лише для України, а й для глобального миру та розвитку. По-перше, війна в Україні може призвести до скорочення виробництва у всьому світі, що, своєю чергою, може призвести до зменшення доступних коштів, що виділяються на сферу розвитку з державних і приватних джерел. Тривалі бойові дії та економічні санкції у відповідь на них стануть на заваді розвитку світової торгівлі та економічному зростанню, обмежуючи виділення коштів із держбюджетів на підтримку пріоритетних завдань у сфері розвитку як у межах країн, так і на міжнародному рівні. Таким же чином потоки приватного капіталу, які вже досягли критичної межі внаслідок пандемії COVID-19, можуть постраждати ще більше через послаблення довіри інвесторів. Надалі це може негативно вплинути на спроможність країн, особливо тих, де ситуація є нестабільною та уразливою до нинішніх катаклізмів, залучати необхідне фінансування у сферу розвитку. По-друге, оскільки більшість провідних країн-донорів намагаються впоратися з гуманітарною кризою в Україні, відбуваються серйозні зміни в політиці, які потенційно можуть мати серйозні наслідки для виділення міжнародної допомоги. Нещодавне збільшення оборонного бюджету в Європі у відповідь на підвищені ризики безпеки може вплинути на виділення міжнародної допомоги та інші бюджетні витрати. По-третє, ланцюгова реакція внаслідок гуманітарної кризи

³ Юрчишин В. (2022). Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі. Київ : Центр Разумкова, 2022. С. 5.

⁴ (б. д.). <http://mfa.gov.ua/news/address-minister-foreign-affairs-ukraine-dmytro-kuleba-g20-foreign-ministers-meeting>

в Україні, що вплинула на ціни на сировинні товари та енергоносії, поширюється далеко за межі територій, де тривають воєнні дії. Зростання цін у поєднанні зі зростанням інфляційного та боргового тиску може спричинити нестабільність та невдоволення. На Росію та Україну припадає 30% світового експорту пшениці; воєнні дії в Україні загрожують спричинити глобальну продовольчу кризу. Зростання цін на газ також загрожує країнам, що розвиваються, які імпортують нафту, і може спричинити економічні труднощі та рецесію і по-четверте, прямі й непрямі наслідки війни в Україні погіршують стан багатосторонньої системи розвитку, яка і без того зазнає надмірного тиску⁵.

Ми живемо в епоху динамічного розвитку світових подій та глобальних зрушень які торкаються всіх сфер життєдіяльності людства. У зв'язку з російською агресією світ зіткнувся з рядом складних викликів, які поставили під сумнів міжнародний порядок та вимагають відповідних рішень та дій від міжнародної спільноти. Одним з першочергових викликів є відновлення міжнародного порядку і норм міжнародного права, створення дієвих та швидких механізмів реагування на будь-які загрози глобальному миру. Не секрет, що роль Радбезу ООН зводиться сьогодні лише до декларативних заяв і жодним чином не може вплинути на агресора, особливо якщо цим агресором є постійний член Ради Безпеки. Так світ намагається вплинути на Російську Федерацію шляхом введення міжнародних санкцій однак, Росія продовжує підтримувати військову присутність на території України й поки що не збирається припинити війну. Ще одним викликом є гуманітарна ситуація. Війна між Росією та Україною призводить до евакуації мільйонів людей та поширення гуманітарної кризи. Необхідно забезпечити доступ до гуманітарної допомоги та захист прав людей, які були змушені покинути свої домівки. Нарешті, неабияким викликом є питання енергетичної та продовольчої безпеки мільйонів людей по всьому світу. Ціна такої безпеки – життя або смерть.

Ось так лише за один рік перед людством на додачу до старих загроз додалися призабуті старі. Знову як і вісімдесят років тому цивілізований світ змушений думати, що робити зі зхиленим на величі диктаторові, що зневажає існуючий світовий порядок. Правда, справа не лише в персоні сьогоднішнього російського фюрера. Наразі відкритим і недостатньо дослідженим залишається питання про причини стійкості російського експансіонізму та ступінь відповідальності росіян за дії путінського політичного режиму. Проте це тема зовсім іншої розмови.

Отже, важливо пам'ятати, що захист міжнародного порядку та забезпечення міжнародної безпеки є спільною відповідальністю всіх

⁵ (б. д.). <https://www.undp.org/blog/war-ukraine-call-investment-global-peace-and-development>

країн та міжнародних організацій. Як і тоді подолати глобальну загрозу можливо лише спільними зусиллями тепер уже антипутінської коаліції.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-12>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗМІНАМИ КЛІМАТУ

Трагнюк Олеся Янівна

*кандидат юридичних наук, професор,
доцент кафедри права Європейського Союзу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Наслідки зміни клімату в останні десятиліття набули значення проблеми планетарного масштабу, яка є одним із тих глобальних викликів, що визначають порядок денний як міжнародного співробітництва, так і міжнародної та національних політик більшості держав світу. Кліматична складова нині пронизує багато сфер суспільних відносин, зокрема таких як захист прав людини, забезпечення міжнародної та національної безпеки економічний розвиток тощо.

Зусиллями міжнародного співтовариства нині формується універсальний механізм протидії змінам клімату, у розвитку якого провідна роль належить Європейському Союзу, який є одним із лідерів у створенні світових стандартів у кліматичній сфері. Він не лише активно впливає на зміст універсальних норм у сфері охорони навколишнього середовища загалом, і захисту клімату зокрема, а й на своєму рівні створює нормативну базу з елементами наднаціональності, яка є зразком для усіх інших держав, та навіть впливає на розвиток законодавства третіх країн у відповідній сфері, передусім тих держав, які активно прагнуть набути членство у ЄС.

Україна 23.06.2022 р. на підставі Рішення Європейської Ради набула статус держави-кандидата на вступ до ЄС, що ставить перед нашим суспільством і народом нові завдання із подальшої адаптації національного законодавства України до права ЄС, зокрема і у сфері протидії змінам клімату.